

KUR'ÂN'DA DİNDARLIK

Doğruları anlatmak kolaydır ama kabul ettirmek zordur. Doğrulardan en çok rahatsız olanlar, menfaat çevreleridir. Onlar, hedeflerine ulaşabilmek için din adamlarını ve ilim adamlarını yanlarına çekmeye çalışırlar.

GİRİŞ

Din ve deyn, aynı kökten türemiş olup borç anlamını içeren iki kelimedir¹. Din, Allah'a olan borcu, deyn de başkasına olan borcu ifade eder. Biz her şeyimizi Allah'a borçluyuz. Din, o borca karşılık bize yüklenen sorumluluklardır. Sorumluluklarımızı ne ölçüde yerine getirdiğimiz, Ahirette, Din Günü'nde = (يوم الدين)' (Fatiha 1/4) açıklanacaktır.

Başkasına olan borç ödenebilir ama aldığımız her nefesi ve ihtiyacımız olan her şeyi veren Allah'a olan borç ödenemez. Bu sebeple, istesek de istemesek de hepimiz onun kulu ve kölesiyiz. Yapılacak tek şey, ona tam güvenmek ve gönülden teslim olmaktır. Herhangi bir konuda yanlış yaparsak derhal yanlışımızdan dönmeli ve ondan af dilemeliyiz. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

“(Yanlışlardan sakınanlar) yüz kızartıcı bir suç işler veya kendilerini kötü duruma düşürürlerse hemen Allah'ı hatırlar ve günahlarının bağışlanmasını isterler. Günahları Allah'tan başka kim bağışlayabilir! Bir de yaptıkları yanlışta, bile bile ısrar etmezler.” (Al-i İmran 3/135)

Yanlışlardan sakınana müttakî yani takva sahibi de-

nir. Onlar, Allah'a tam güvenip teslim olur ve Kur'an'ı, kendilerine rehber edinirler (Bakara 2/2). Eğer sabırlı davranır da duruşlarını bozmazlarsa, şükreden yani görevlerini yerine getiren kullar olurlar (Bakara 2/243, İbrahim 14/5 ve 7, Nahl 16/114). Çektiği sıkıntılar karşısında “sabırımı bitti” diyenler imtihanı kayderler. Bu sebeple imtihanı başaranların sayısı çok az olur (Nisa 4/147, A'raf 7/10, Yunus 10/60, Müminun 23/78, Neml 27/73). İşlerine gelince yanlış yapmaktan çekinmeyenler ise Allah'a teslim olmakta zorlanırlar. Bunları gören şeytanlar harekete geçerek Allah ile araya girip kendilerini ona karşı koruyacak velilerin olduğunu söylerler. Bu kişiler, bunun olmayacağını bilirler ama işlerine geldiği için Allah ile ilişkilerini, kendilerini koruyacağı söylenen kişilerle sürdürmeyi kabul eder ve o hayali aracıları temsil ettiği iddia edilen varlıkların kulu haline gelerek müşrik olurlar. Allah Teâlâ bu konuda şöyle demiştir:

“De ki: Gökleri ve yeri bölünme kanunu ile yaratan, besleyen ama kendisi beslenmeyen Allah'tan başkasını mı veli/ üzerimde yetkili sayacağım! De ki: Bana verilen emir şudur: ‘Ona, teslim olan ilk kişi sen ol! Sakın ha müşriklerden /Allah'ı ikinci sıraya koyanlardan olma!’ (En'am 6/14)

“Ona, teslim olan ilk kişi sen ol!” emri çok önemlidir. Çünkü bu konuda sözümüz kendimize geçer. Başka-

¹ Rağîb el-İsbahânî, el-Müfredât, Tahkik: Safvân Adnan Davudî, Dimaşk ve Beyrut 1412/1992, 200 md.

sını sadece uyarabiliriz. Bunun örneği Musa aleyhis-selamdır. O, bir gün halkına şöyle dedi:

“Ey halkım! Allah’ın üzerinizdeki nimetini hatırlayın. Hani içinizden nebiler çıkardı, sizi krallar yaptı ve çağdaşlarınızdan hiç kimseye vermediğini size verdi. Ey halkım! Allah’ın, sizin olsun diye kayda geçirdiği şu tertemiz ve değerli yere girin; sırtınızı çevirmeyin, yoksa kaybedenlere dönüşürsünüz.”

Dediler ki: ‘Bak Musa! Orada çok zorba bir halk var. Onlar çıkmadıkça biz asla oraya girmeyeceğiz. Eğer onlar çıkarlarsa o zaman gireriz.’

O yere girmeye korkanların arasından Allah’ın kıymet verdiği iki kişi şöyle dedi: ‘Onların yanına şu kapıdan girin; oradan giderseniz hâkim olanlar siz olursunuz. İnanıp güveniyorsanız yalnız Allah’a dayanın.’

Dediler ki: ‘Bak Musa! Onlar orada oldukça biz asla oraya girmeyiz. Sen ve Rabbin gidin, onlarla ikiniz savaşın! Biz işte şurada oturup bekleyeceğiz.’

Musa dedi ki: ‘Rabbim! Benim kendimden ve kardeşimden başkasına gücüm yetmiyor. Bizi, yoldan çıkmış bu topluluktan ayır!’

Allah dedi ki: Artık orası onlara kırk yıl yasaktır².

² 40 yıl oraya girme yasağı, işlenen suça denk bir cezadır. Çünkü bu emre muhatap olan kişilerin bu dünyada yaşayacakları süre, ortalama 40 yıldır (Tevrat, Çölde Sayım 14:26-35).

Onlar burada şaşkın şaşkın dolaşıp duracaklar. Yoldan çıkmış bu topluluğa üzülmeyin!” (Maide 5/20-26)

Allah’a gönülden teslim olamayanın değişmez özelliği, yalan söylemektir. Musa aleyhisselam onlara: “Şu tertemiz ve değerli yere girin” dediği halde onlar sanki “Şu insanlarla savaşın!” demiş gibi davrandılar. Bu sebeple kişinin dini tercihi belirleyen en önemli şey, yanlışlar karşısındaki tavrıdır.

A. İnsanda Allah İnancının Oluşması

Yeni doğan çocukta bir bilgi olmaz (Nahl 16/78). Ama dünyaya gözünü açtığı andan itibaren yaptığı gözlemlerle, varlıkların bir sahibinin olduğunu anlamaya başlar ve çevresini soru yağmuruna tutar. Büluğa erdiğinde Allah ona, “Ben senin Sahibin değil miyim?” sorusunu ilham eder. O da tam bir kararlılıkla “Evet, Sahibimsin, ben buna şahitlik ediyorum” der. Bunu, şu ayetlerden öğreniyoruz:

“Rabbin /Sahibin, Adem’in evladından, onların sırtlarından nesillerini aldığı anda, onları kendilerine karşı şöyle şahit tutar: ‘Ben sizin Sahibiniz değil miyim?’ Onlar da “Evet! Sahibimizsin, biz buna şahidiz.” derler. Artık kıyamet /mezardan kalkış günü, ‘Biz bunun farkında değildik’ diyemezsiniz.

Şunu da diyemezsiniz: ‘Sana, ortak koşanlar ataları-mızdı. Biz ise onlardan sonra gelen bir nesildik. Hakkı batıl gösterenlerin yaptıkları yüzünden bizi helak mi edeceksin?’ (A’raf 7/172-173)

Halk arasında “Bezm-i elest’te alınan misak” veya “elestu birabbikum” denen bu misak, yani kişiyi bağlayan söz, Âdem’den değil, Âdem’in evladından, “onların sırtlarından nesillerinin alınması” sırasında alınmıştır. Neslin sırttan alınması, nesli devam ettirecek tohumun alınmasıdır. Kişi onunla erginlik çağına girer ve çocuğu olacak yaşa gelir. Bu sebeple her insan, Allah’ın var ve bir olduğunu, her şeyi onun yarat-tığını ve bir benzerinin olmadığını bülüğ çağında iyice kavrar. Ölünceye kadar devam eden gözlemleriyle de Allah’tan başka ilah olamayacağı hususundaki kanaati sürekli yenilenir.

Allah Teâlâ, insanlar doğru anlasın-lar diye, Kur’an’da her şeyin örne-ğini vermiştir (Zümer 39/27). Allah inancının bülüğ çağı ile kesinleş-tiğinin örneği İbrahim aleyhisse-lamdır. Onun putlara karşı verdiği macadele, çocukluk çağından çıkıp delikanlılık çağına girdiği sırada baş-lamıştır. Mücadeleye bu yaşta başladığı-nı gösteren kelime, aşağıdaki ayetlerde geç fetâ = فِتْيَانٌ kelimesidir.

“Bir gün İbrahim, babasına ve halkına şöyle demiş-ti:

“Karşılarında saygıyla durduğunuz şu heykeller nedir?”

“Biz bildik bileli atalarımız onlara kulluk ederler.” dediler.

“Siz de sizin atalarınız da gerçekten açık bir yanlış içindesiniz.” dedi.

“Sen ciddi misin yoksa bizimle eğleniyor musun?” dediler.

“Sizin Sahibiniz bunlar değil, gökleri ve yeri yarat-mış olan ve onların da sahibi olandır. Ben bunu gö-züyle görmüş gibi bilenlerdenim.” dedi.

(Sonra kendi kendine şöyle söylendi:) “Vallahi siz

çekilip gittikten sonra putlarınıza bir oyun oynaya-cağım”. Hepsini param parça etti ama başvursunlar diye büyük olanına dokunmadı.

“Bunu ilahlarımıza kim yaptı? O gerçekten yanlış yapanlardan biridir.” dediler.

“Bir fetanını /delikanlının onları diline doladığını duyduk, ona İbrahim denir.” dediler.

“Getirin onu halkın önüne; belki bir gören olmuştur” dediler.

(İbrahim getirilince)

“Bunu ilahlarımıza sen mi yaptın, İbrahim?” dediler.

“Belki onların büyüğü olan şu (put) yapmıştır. Ko-nuşabiliyorlarsa onlara sorun!” dedi.

Hemen birbirlerine döndüler ve “Siz, gerçekten yanlış yoldasınız” dediler.

Sonra tekrar eski kafaya döndürül-düler ve (İbrahim’e şöyle dediler:)

“Sen de biliyorsun ki bunlar ko-nuşmaz.”

“Yani size faydası olmayan bir şeyi Allah ile aranızda koyarak ona kulluk mu ediyorsunuz? O size zarar da vere-mez. Sizden de Allah ile aranızda koyarak kul-luk ettiklerinizden de bıktım. Hiç aklınızı kullanma-yacak mısınız?” dedi.”

“Yakın şunu da tanrılarınıza destek olun! Yapacak-sanız (onu yapın).” dediler.

(Onu ateşe attılar.) “Ey ateş! İbrahim için serin ve güvenli ol!” dedik.

İbrahim’den kurtulmak istediler ama zararın en bü-yüğünü onlara verdik.” (Enbiya 21/52-70)

İblis dahil, Allah’ın varlığını ve birliğini kabul etmeyen yoktur. İnsana zor gelen, hayatını Allah’ın emirlerine göre düzenlemektir. Allah’a inandığını söyleyen ama Kur’an’ı kabul etmeyen biriyle aramızda şöyle bir ko-nuşma geçti:

İslam, Allah’a teslim olmaktır.

Allah’a teslim olmak, onun varlıklarda geçerli kanun ve kurallarına teslim olmaktır.

Benim Allah'ıma inancım sonsuzdur.

- Allah'a herkes inanır, bu her insan için kaçınılmazdır.

- Ben zaman zaman Allah'ıma sığınır, onun yardımını isterim. Böyle yapınca rahatlar, mutlu olurum.

- Bunu herkes yapar. Zor olan Allah'ın emirlerine yani elçisinin tebliğine uymaktır. Siz elçiye uymak yerine gönlünüzce yaşamak istiyorsunuz değil mi?

- Elbette. Hayat benim hayatım; buna kim karışabilir!

- O hayatı veren Allah karışamaz mı?

- ... ?!

B. İlâh

İlâh, büyük bir saygıyla gönülden boyun eğilen varlıktır⁴. Bu saygı, sadece Allah'a gösterilebilir. Çünkü ondan başkası ilah olamaz. Göklerde de yerde de ilah odur (En'am 6/3, Zuhur 43/84). İnsana sinir uçlarından da yakındır (Kaf 50/16). Yaşatan ve öldüren odur (Tevbe 9/116). Onun bir benzeri yoktur (Şûra 42/11). Bunları herkes kendi içinde hisseder. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

"Allah mı iyidir yoksa ona ortak saydıkları mı? Ya da gökleri ve yeri yaratan, sizin için gökten su indiren ve onunla bahçelerin güzel bitkilerini yetiştiren kimdir? Siz onların ağacını bile bitirecek güçte değilsiniz. Allah ile birlikte başka bir ilah mı var? Hayır, onlar yoldan dönmüş bir halktır.

Yeryüzünü yerleşmeye uygun yapan, aralarında ırmaklar akıtan, orayı (yer kabuğunu) sabitleyen⁵ dağlar oluşturan, iki deniz arasına engel koyan hiç iyi olmaz mı? Allah ile birlikte başka bir ilah mı var? Hayır! Onların çoğu bunu bilmez.

Ya da Çaresiz kalan biri yardım istediğinde ona yardım edip sıkıntıları gideren ve sizi yeryüzünün hâ-

kimleri yapan kimdir? Allah ile birlikte başka bir ilah mı var? Bilginizi ne kadar da az kullanıyorsunuz!

Peki ya karanın ve denizin karanlıkları içinde size yol bulduran⁶ ve ikramının öncesinde rüzgârları müjdeci olarak gönderen kimdir? Allah ile birlikte başka bir ilah mı var? Allah onların ortak saydıklarından yücedir.

Yaratmayı başlatan, sonra bir kere daha yaratacak olan, size gökten ve yerden rızık veren kim? Allah ile birlikte başka bir ilah mı var? De ki: İddianızda samimi iseniz delilinizi getirin!" (Neml 27/59-64)

Bu soruların cevabını herkes bilir ama menfaatlerinin esiri olanlar, bilmiyormuş gibi davranır ve kendilerine farklı bir yol çizerler. Sıkışınca o yolu bırakacaklarını söyleseler de sıkıntıları geçince tekrar o yola dönerler. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

"De ki: 'Bizi buradan kurtarırsan elbette sana karşı görevlerini yerine getirenlerden oluruz' diye yalvara yalvara içten içe onu yardıma çağırdığınızda, karanın ve denizin karanlıklarından sizi kim kurtarır?' De ki: 'Sizi hem oradan hem de her sıkıntıdan Allah kurtarır. Sonra siz yine de ona ortaklar uydurursunuz.'" (En'am 6/63-64)

İbrahim aleyhisselam, delikanlı iken putların ilah olmayacağını kolayca anlamıştı ama yetiştiği toplumdan öğrendiği şeyler sebebiyle hala, yıldızın, ayın ve güneşin birer rab olduğunu sanıyordu. Onların rabolamayacaklarını, daha sonra yaptığı gözlemlerle öğrendi. İlgili ayetler şöyledir:

"İbrahim bir gün babası Azer'e: 'Sen putları ilah mı ediniyorsun! Ben, seni ve halkını açık bir sapıklık içinde görüyorum.' dedi.

İbrahim'e, göklerin ve yerin yönetimini de şu şekilde gösterdik ki kesin bilgiye ulaşanlardan olsun:

Gecenin karanlığı üzerine çökünce bir yıldız gördü, 'Bu benim Rabbimdir' dedi. Yıldız kaybolunca, 'Ben kaybolanları sevmem.' dedi.

Ay'ı, ışık saçarak doğarken gördüğünde 'Bu benim Rabbimdir!' dedi. O da kaybolunca: 'Eğer Rabbim doğruyu göstermezse gerçekten ben de bu sapık topluluktan olacağım' dedi.

4 Müfredat, آله و عبادته maddeleri.

5 Dağlar olmasa yer kabuğu kayar ve savrulur (Nahl 16/15, Enbiya 21/31, Lokman 31/10).

6 Yıldız ile yol bulma.

Güneş'i, ışık saçarak doğarken gördüğünde de 'Bu benim Rabbimdir! Bu daha büyük' dedi. O da kaybolunca (gitti ve halkına) dedi ki: 'Ey halkım! Ben, sizin ortak saydıklarınızdan uzağım. Ben yüzümü doğrudan doğruya, gökleri ve yeri yaratana çevirdim. Ben müşriklerden /Allah'ı ikinci sıraya koyanlardan değilim.'

Halkı onunla tartışmaya girdi. İbrahim dedi ki 'Benimle Allah hakkında mı tartışıyorsunuz? O bana doğru olanı gösterdi! Rabbimin onayı olmadan, ona ortak saydıklarınızın bana bir şey yapabileceğinden korkmam. Rabbimin ilmi her şeyi kuşatır. Bilgilerinizi kullanmayacak mısınız?

Siz, hakkında Allah'ın bir kanıt indirmediği şeyleri ona ortak koştuktan korkmazken, ben sizin ortak koştuklarınızdan korkacağım öyle mi! Biliyorsanız söyleyin: Güven içinde olmak, bu iki taraftan hangisinin hakkıdır?' (En'am 6/74-81)

İbrahim aleyhisselam ile tartışanların Allah ile ilgili bir şüpheleri olsaydı "Benimle Allah hakkında mı tar-

tışıyorsunuz?" dediğinde onlar: "Allah da kim?" diye sorarlardı.

Onun şu sorusu üzerinde de düşünmek gerekir: "Bilgilerinizi kullanmayacak mısınız?" Bu konuda bilgileri olmasa, "Hangi bilgidен söz ediyorsun" diye sorarlardı. Çünkü her şeylerini Allah'a borçlu olduklarını, darda kalınca yalnız ona yalvardıklarını biliyorlardı (En'am 6/40-41, 46-47, 63-64).

C. Din ve Bilim

Bilimin kaynağı fıtrat yani yaratılmış ayetler, dinin kaynağı da indirilmiş ayetlerdir. İkisi de Allah'a ait olduğu için arada tam bir bütünlük vardır. Allah'ın yaptığı şu tanımlama, bu bütünlüğün ilanıdır:

"Yüzünü dosdoğru bu dine, Allah'ın fıtratına /varlıklarda geçerli kanununa çevir. O, insanları ona göre yaratmıştır. Allah'ın yarattığının yerini tutacak bir şey yoktur. Doğru din budur, ama insanların çoğu bunu bilmez." (Rum 30/30)

Fıtratla yani varlıklarda geçerli kanunlarla Kur'an arasında tam bir uyum olduğu için Kur'an'ın ilk inen ayetleri, yaratılmış ayetleri okumayı emreder:

“Rabbinin adıyla (varlıkları) oku, yaratan odur! O, insanları birbirine bağlı olarak⁷ yaratmıştır. Oku! Rabbin en iyi ikramın sahibidir. O, kalemle öğretmiştir; o insana (Âdem'e), bilmediği şeyleri öğretmiştir.” (Alak 96/1-5)

“Oku!” emri verilirken nebimizin okuyabileceği tek şey Allah'ın yarattığı ayetler yani varlıklardı. Hayatımız onlara bağlı olduğundan her insan, doğumundan ölümüne kadar onları öğrenmeye çalışır. Allah Teâlâ, ilk insan olan Âdem'e de önce, varlıklardaki bilgiyi öğretmiştir. İlgili ayet şöyledir:

وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا

“(Allah) Âdem'e isimlerin hepsini öğretti...” (Bakara 2/31)

İsim, bir şeyi tanımaya ve özelliklerini bilmeye yarayan şeydir⁸. Varlıkların isimlerini öğretme, neye yaradıklarını öğretmedir. Arap dili bakımından isimleri gösteren zamir, bu ayette “hâ= ها iken Âdem'in öğrenmesinden sonrasını anlatan aynı ayetin devamında “hum= هم “a dönüştürülmüştür:

ثُمَّ عَرَّضَهُمْ عَلَى الْمَلَكَةِ فَقَالَ أَبْنُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ
“... sonra Allah onları meleklere gösterdi: İddianızda haklıysanız bana şunların isimlerini söyleyin! dedi.” (Bakara 2/31)

Arapça'da “hâ= ها akılsız varlıklar, “hum= هم “, akıllı varlıklar için kullanılır. Akıl, insanın yararlanacağı bilgi⁹ anlamına da geldiği için zaminin değişmesi Âdem'e öğretilen şeyin onun yararlanacağı bilgi olduğunu gösterir. Şu ayete göre ona, göklerle ilgili bilgiler de öğretilmiştir:

“Allah: ‘Âdem! Meleklere şu varlıkların isimlerini /özelliklerini anlat!’ dedi. Âdem onlara o isimleri

anlatınca (meleklere), ‘Size dememiş miydim, ben göklerin ve yerin gaybını /gizlisini, saklısını bilirim. Neyi açığa vurduğunuzu, içinizde neyi sakladığınızı¹⁰ da bilirim.’ dedi.” (Bakara 2/33)

Âdem'e kalemle (Alak 96/4) yani yazı ile öğretilen bilgiler içinde uzaya yolculukla ilgili olanlar da vardı. Onun torunlarından Nuh aleyhisselamın, kendi halkına söylediği şu sözler, onların uzay yolculuğu yaptıklarını gösterir:

“(Ey halkım! Allah'ın) Yedi kat göğü tabaka tabaka nasıl yaratmış olduğunu görmediniz mi? (Allah) Onların içinde Ay'ı ışık yansıtıcısı, Güneş'i de ışık kaynağı yapmıştır.” (Nuh 71/15-16)

Uzaya yolculuk için bilgi yetmez, belli bir güce sahip olmak da gerekir. Şu ayet, gerekli güce sahip olduğu takdirde uzaya gidilebileceğini, hatta yerin derinliklerine dahi inilebileceğini gösterir:

“Ey cin ve insan topluluğu! Göklerin ve yerin katmanlarını¹¹ delip geçebilirsiniz geçin. Ama elinizde bir güç olmadan geçemezsiniz.” (Rahman 55/33)

Dünyanın en eski medeniyeti kabul edilen Sümer medeniyeti, Nuh Tufanında Nuh aleyhisselamın gemisinin oturduğu Cûdî Dağı çevresinde oluşmuştur. O dağın bulunduğu Şırnak'ın eski adı Şehr-i Nuh yani Nuh'un şehridir. Yazıyı Sümerlerin bulduğunu söyleyenler, bu ilişkiden habersiz oldukları için ilk insanların okuma yazma bilmediklerini, çok ilkel bir hayat yaşadıklarını hayal ederler.

Âdem aleyhisselamdan beri Allah'ın dinin adı İslam'dır. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

“Bunlar Allah'ın dininden başkasını mı arıyorlar? Oysa göklerde ve yerde ne¹² varsa, gönüllü veya zorunlu olarak ona teslim olmuştur. Bunlar onun huzuruna çıkarılacaklardır.

7 (من)=alak'ın kök anlamı, bir şeyin üstteki şeyle ilişkilendirilmesidir. Döndükten sonra rahim cidarına yapışan yumurta anlamında kullanıldığı gibi arzu, düşmanlık, ilgi ve alaka gibi birçok anlamda kullanılır (Ahmed b. Faris b. Zekeriyâ, Mu'cemu mekâyis ul-luğa, Beyrut, tarihsiz.)

Buradaki alak kelimesi genellikle rahim cidarına yapışan döllenmiş yumurta diye tercüme edilir. Bize göre bu uygun değildir. Çünkü doğumla dünya gelen diğer canlılar da rahim cidarına yapışan döllenmiş yumurtadan oluşur. İnsan farklılaşırken, ona üflenen ruh tur (Müminun 23/14). İnsanlar hemen her konuda birbirlerine bağımlıdır. En fakir insan bile başkalarının ürettiği şeyler olmadan hayatını sürdüremez. Hayvanlar öyle değildir. Onlar tek başlarına da yaşayabilirler.

8 Müfredat ممد.

9 Müfredat عقل md.

10 Allah bir muhalif varlık yaratacağını söylediğinde meleklere itirazda bulunmuşlar (Bakara 2/30), Mele-i alâ'da yani meleklere en üst seviyedeki topluluğu arasında tartışma çıkmıştır (Sad 38/69-74). Bu ayete göre meleklere Âdem'i kıskanmışlar ve kendilerine verilen secde emri ile zor bir imtihana sokulmuşlardı. Bu ayetler ve ilgili diğer ayetler (Ar'af 7/11-13) o zaman İblis'in de Mele-i alâ'nın bir üyesi olduğunu gösterir. Yahudilerin sözlü geleneğine ait Tevrat dışı eserlerde de Âdem'in yaratılışı ve meleklere ona secde etmeleriyle ilgili bilgiler yer alır. Meleklerin Âdem yaratılmadan önceki tartışmalarından ve bazı itirazlarından bahsedilir. İblis'in bütün meleklere üstün konumda olduğu anlatılır. Ancak Âdem'e secde etmeyi kabul etmediği için makamından kovulur ve yeryüzüne sürgün edilir [TB Sanhedrin 38a-38b; Midrash, Bereshit Rabbeti].

11 Ayete, göklerin ve yerin eksenleri anlamı da verilebilir. Bu ayet, insanların böyle bir gücün elde edilebileceğini gösterir.

12 Arap dilinde men /من/ = kim, akıllı varlıkları ifade için kullanılır. Ama yüzlerce akılsız varlık içinde bir tane akıllı varlık olsa, hepsi için 'men' kullanılır. Türkçede böyle bir kullanım olmadığından mealde 'kim' yerine 'ne' kelimesi kullanılmıştır.

De ki: ‘Biz Allah’a inanıp güvendik; bize indirilene, İbrahim’e, İsmail’e, İshak’a, Yakup’a ve torunlarına indirilene, Musa’ya ve İsa’ya verilmiş olana; nebi- lere Rableri tarafından verilenlerin hepsine inandık. Onlardan hiçbirini diğerinden ayırmayız¹³. Biz ona teslim olmuş kimseleriz.’

Kim İslam’dan başka bir din arayışına girerse asla kabul edilmez. O, ahirette kaybedenlerden olur.” (Âl-i İmran 3/83-85)

İslam, Allah’a teslim olmaktır. Allah’a teslim olmak, onun varlıklarda geçerli kanun ve kurallarına teslim olmaktır. Yukarıda geçen Rum Suresi 30 ayette belirtildiği gibi Allah’ın dini, bu kuralların bütünüdür. Herkesin vücudu ve organları da birer ayet olduğu için indirilen ayetlerle yüz yüze gelip onları doğru anlayanlar, onların Allah’a ait olduğunu kolayca kavrarlar. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

“Onlara, çevrelerinde ve kendi bedenlerinde olan ayetlerimizi göstereceğiz, sonunda onun (Kur’ân’ın) tümüyle doğru olduğu, onlar açısından iyice ortaya çıkacaktır. Sahibinin her şeye şahit olması yetmez mi?” (Fussilet 41/53)

Bütün bunlardan dolayı varlıkların sahibi olan Allah’ın kitabına uyan ve ona tam teslim olan kişide ne bir korku kalır ne de üzüntü. Onun içi daima rahattır¹⁴.

Sonuç olarak bilimin kaynağı yaratılan ayetler, dinin kaynağı da indirilen ayetlerdir. Din bilginleri ile bilim adamları birlikte çalışırlarsa hayallerin ötesinde bir başarıya ulaşırlar¹⁵.

D. İndirilen Kitap İle Yüzleşme- yenler

Allah’ın indirdiği kitapla yüzleşememiş olanlar, o olmadan bilemeyecekleri şeylerden sorumlu tutulmazlar. Nebimizle ilgili şu ayetler, bizim için de kesin delildir:

“(Ya Muhammed!) Dini yaşama biçimlerine uymadıkça Yahudisi de Hristiyanı da senden asla razı olmaz. De ki: ‘Doğru yol Allah’ın gösterdiği yoldur.’ Sana bu bilgi geldikten sonra tutar da onların isteklerine uyarсан, Allah senin velin de olmaz yardımcın da.” (Bakara 2/120)

“(Ya Muhammed!) Bu bilgi sana geldikten sonra onların arzularına uyarсан, Allah’a karşı senin ne bir velin ne de bir koruyucun olur.” (Ra’d 13/37)

E. Mümin, Münafık, Kâfir

Mümin, Allah’a inanıp güvenen ve ona gönülden teslim olan kişidir. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

“Müminler, Allah hatırlatılınca yürekleri titreyen¹⁶, onun ayetleri bağlantılarıyla birlikte okununca güvenleri artan ve yalnızca Rablerine /Sahiplerine güvenip dayanan kimselerdir. Onlar, namazlarını düzgün ve sürekli kılar, kendilerine verdiğimiz rızıkları yerli yerinde harcarlar. İşte gerçek müminler onlardır. Onlar için Rableri katında dereceler, bağışlanma ve bol rızık vardır.” (Enfal 8/2-4)

Kâfir de önce inanır ve gönülden teslim olur. Ama daha sonra Allah’ın yüklediği görevlerden sadece bir tanesini bile kabul etmezse kâfir olur. Diğerlerini eksiksiz yapsa da kâfir olmaktan kurtulamaz. Çünkü kendine göre şartlar belirleyen biri Allah’a teslim olmuş sayılamaz. İblis ile ilgili ayetler dikkatle okunur-

13 Görüldüğü gibi bütün nebilere kitap verilmiştir. Geleneksel din anlayışı buna terstir.

14 Bakara 2/38, 112, En’âm 6/48-49, Araf 7/35-36, Ahkaf 46/13.

15 Almanya’da bulunan Tübingen Üniversitesi Katolik İlahiyat Fakültesi ile Süleymaniye Vakfı arasında 11 Mayıs 2008’de imzalanan şu anlaşma, din ve bilim ilişkisinin gerektiğini göstermesi açısından önemlidir.

Tübingen İşbirliği Açıklaması

Taraflar, önce İstanbul’da sonra Tübingen’de yaptıkları toplantılar sonunda yaratılış düzenini, yani fıtratı temel alan ortak çalışmalar yapmak için görüş birliğine varmışlardır.

Her iki fakülte ve Süleymaniye Vakfı’nda din hukuku ve fıtrat alanlarında araştırmalar yapacak birimler oluşturmak, doktora ve master çalışmalarını desteklemek için elden gelen gayret gösterilecektir.

Diyalogun da fıtrat zeminine oturtulması için çalışma yapılacaktır. Bunun başarılması halinde Allah’ın yarattığı kitap, yani fıtratla indirdiği kitaplar arasındaki bütünlük, asırlar sonra yeniden görülecek, tartışmasız doğrular etrafında işbirliği imkânları doğacak, yanlış inançlar bir kenara bırakılacak, Allah’ın kitabı, temel başvuru kitabı haline gelecektir.

Yaratılış düzeninden çıkarılan bilgilerin bir bölümü tabii hukuku oluşturur. Bu hukuk, Allah’ın yarattığı insanın tabiatından türetilen ve doğal idrak ile anlaşılan normların tümü anlamına gelir ve insanda ilahi bir tabiatın var olabileceği tasavvuruna dayanır. Tabii hukuk farklı inançlarda insanların ve devletlerin kendi aralarında aklıca birlikteliğinin zeminini oluşturmaya hizmet eder. Ayrıca bu hukukun, yöneticileri ve yasa koyucuları bağlayıcı niteliği vardır. Bu durum özellikle temel hakların ve insan haklarının gerçekleşmesi için gereklidir.

Tabiat kitabını okuyan her insan Allah’ı kavrar ve her şeyi ona borçlu olduğunu anlar. Nebiler çalışmalarını bu sahada yoğunlaştırmış, din konusunda aklın ve fıtrat bilgilerinin kullanılması için çaba göstermişlerdir. Onların örnek alınması halinde din ve bilim uyusacak ve insanlığın, ortak değerler etrafında bütünlüğünün zeminini oluşturacaktır.

Bilimin kaynağı Allah’ın yarattığı kitap, yani fıtratıdır. Bu sahada Allah’ın indirdiği kitaptan da yararlanırsa bilim, hayallerin ötesinde bir gelişme yaşanacaktır. Böylece diyalog içinde birlikte araştırmalar yapma ve hayırlı işlerde yarışma imkânları ortaya çıkacaktır.

Taraflar, insanlığın hayırına olan bu büyük işbirliği için anlaşmış, Allah’tan yardım ve başarı niyaz ederek bu mezni imzalamışlardır.* <https://www.suleymaniyevakfi.org/yzalar/tubingen-isbirligi-aciklamasi.html>

16 Hac 22/35.

17 Mearic 70/23-24,34; Mü’minun 23/9.

sa görülür ki, onu kâfir yapan, Allah'ın tek bir emrini kabul etmemesidir (Bakara 2/34, A'raf 7/11 vd. Hicr 15/29 vd. İsra 17/61 vd. Kehf 18/50, Taha 20/115 vd. Sad 38/172 vd.).

Kafirliğin, imandan sonra gelen bir eylem olduğu konusunda Allah Teâlâ şöyle buyurur:

“Bazı yüzlerin ak olacağı, bazı yüzlerin de kararacağı günde, yüzleri kararanlara şöyle denir: ‘Siz inandıktan sonra kâfir oldunuz¹⁸, öyle mi! Kâfir olmanıza karşılık, tadın şu azabı!’ Yüzleri ak olanlar ise Allah'ın ikramı içinde olurlar ve orada ölümsüz olarak kalırlar.” (Al-i İmran 3/106-107)

Kur'an'ı kendine göre sınıflandıranın gerçek anlamda kâfir olduğunu şu ayetlerden öğreniyoruz:

“Allah ile resullerini /onların getirdiği kitapları görmezlikten gelen ve Allah ile resullerini / kitaplarını ayırmak isteyen, ‘bir kısmına inanır bir kısmına inanmayız’ diyen ve ikisi arasında bir yol tutmak isteyenler var ya. İşte asıl kâfirler onlardır. O kâfirlere alçaltıcı bir azap hazırladık.

Allah ile resullerine /getirdikleri kitaplara inanıp güvenen ve onlardan birini diğerinden ayırmayanlara gelince, onlara ödülleri Allah verecektir. Allah çok bağışlar, ikramı boldur¹⁹.” (Nisa 4/150-152)

Kafirler, gizledikleri imanın kendilerine yettiğini düşünerek “Benim kalbimi Allah biliyor” der ve mümin olduklarını ama Allah'a tam teslim olmadıklarını düşünürler. İlgili ayetler şöyledir:

“Kafirler /ayetleri görmezlikte direnenler, zaman zaman ‘Keşke biz de tam teslim olanlardan olsak’ diye çok arzu ederler. Bırak onları, yesin-içsin hayatın tadını çıkarsınlar! Beklentileri kendilerini oyalsın! Nasıl olsa yakında öğreneceklerdir.” (Hicr 15/2-3)

18 Küfür örtme; kâfir, örtten demektir. Allah'ın her şeyin sahibi ve yaratıcısı olduğunu, koyduğu kurallara uymak gerektiğini bilmeyen yoktur. Kişinin hayat tarzı o kurallara ters düşmeye başlarsa, uymak zorlaşır ve onları görmezden gelmeye başlar.

19 Bakara 2/136-137.

Münafık = منافق , tünel anlamına gelen nafak = نفق ile aynı köktendir. Münafığın tünel gibi iki tarafa bakan yüzü vardır. Görünürde mümindir ama kâfirlerle gizli işbirliği içinde olur. Bu işi ustaca yaptıkları için nebi-mizi bile hayran bırakan münafıklar vardı. Onlar da diğer kâfirler gibi önce inanır, sonra menfaatleri gereği kâfir olurlar. Tek farkları, yalan söyleyerek kâfirliklerini gizlemeleridir. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

“Çevrenizdeki taşralı Araplardan ve Medine halkından münafıklar /ikiyüzlüler vardır. Onlar münafıklıkta ustalaşmışlardır. Sen onları bilmezsin, onları biz biliriz. Onlara (bu dünyada) iki kat azap edeceğiz²⁰. Sonra da büyük bir azaba itileceklerdir.” (Tevbe 9/101)

Her insan, Allah'ın var ve bir olduğunu, her şeyi onun yarattığını ve bir benzerinin olmadığını buluş çağında iyice kavrar. Ölünceye kadar devam eden gözlemleriyle de Allah'tan başka ilah olamayacağı hususundaki kanaati sürekli yenilenir.

“Münafıklar sana geldiklerinde derler ki ‘Biz şahidiz; gerçekten sen Allah'ın elçisisin.’ Allah, elbette senin kendisinin elçisi olduğunu biliyor ama Allah şahit, münafıklar kesinlikle yalancılardır.

Bu gibi sözleri kalkan edinip Allah'ın yolundan çekilirler²¹. Yaptıkları ne kötüdür!

Kötü olan, önce inanmaları sonra ayetleri görmezlikten gelmeleridir. Ardından kalpleri üzerinde yeni bir yapı oluşur; artık (ne hale geldiklerini) anlamazlar²².

Onları gördüğünde kılık kıyafetlerine hayran kalırsın. Konuşurlarsa sözlerine kulak verirsin. Oysa duruvara dayalı kalas gibidirler²³. Her gürlüğü aleyhlerine sanırlar. Asıl düşman onlardır; onlara karşı dikkatli ol. Allah canlarını alsın! Bu yanılsa nasıl sürükleniyorlar?” (Münafikun 63/1-4)

Allah Teâlâ şu ayette münafıkları şeytana benzeterek onlara hiç güvenilemeyeceğini açıklar:

“(Münafıklar) Tıpkı şeytan gibidirler; Şeytan insana: ‘Kafir ol!’ der. Kafir olursa bu defa da şöyle der:

20 Suç ile ceza arasında denklik vardır. Bir camı kıran önce o camı taktırı sonra da ceza olarak bir cam parası verir. Böylece cezası ikiye katlanmış olur. Bu denklik ahirette de olacaktır (En'am 6/160, Furkan 25/68). Münafıklar iki suç işlerler, biri kâfirlik, diğeri yalancılıktır (Bakara 2/10). Dünyada iki kat ceza görmelerinin sebebi budur.

21 Bakara 2/8-9.

22 Bakara 2/11-12.

23 Bir yere dayanmadan duramazlar. Bağlantıları zayıf olduğu için de her an düşebilirler.

“Benim seninle işim yok; ben, varlıkların Sahibi olan Allah’tan korkarım.” (Haşr 59/16)

Menfaatlerinin esiri olanlar arasında yaptıklarının yanlış olduğunu kabul edenler vardır. Onlar kâfir değil, günahkâr sınıfına girerler. Mesela Allah’ın sarhoş edici maddeleri haram kıldığını bilen iki kişi aynı masada içki içseler, biri, “Allah’ım ben yanlış yapıyorum”, diğeri de “Bunun neresi yanlış, ne güzel eğleniyoruz.” dese, birincisi günahkâr, ikincisi kâfir olur. Belki vazgeçerler diye Allah, her ikisinin de içine yaptıklarının yanlış olduğunu ilham eder. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

“Allah kişiye davranışlarındaki yanlışlığı da doğruluğu da ilham eder. Kim kendini geliştirirse umduğuna kavuşur. Kim de kendini pis işlere sokarsa kaybeder” (Şems 91/8-10)

Allah, hatalarından vazgeçmek isteyenlerin önlerini açar. Yanlış devam edenlerin de içlerini iyice daraltır ki, tövbe edip hatalarından dönsünler. İlgili ayetlerden ikisi şöyledir:

“Allah, (doğru davranışlarından dolayı) yola geldiğini onaylamak istediği kişinin²⁴ gönlünü İslam’a açar. (Yanlış davranışlarından dolayı) Yoldan sapmış olduğunu onaylamak istediği kişinin ise içinde sanki yükselme çıkıyormuş gibi bunalma ve sıkıntı oluşturur²⁵. Allah, kendisine inanıp güvenmeyenlerin üstünde pisliliği işte böyle oluşturur²⁶. Bu, Rabbinin izlediği şaşmaz yoldur. Gerekli bilgiye sahip olan bir topluluk için ayetleri ayrıntılı olarak açıklamışsındır.” (En’am 6/125-126)

24 Allah’ın iki türlü iradesi vardır; biri isteğini, diğeri kararını gösterir. Şu ayetlere göre O, her insanın yola gelmesini ve yanlışlardan dönmesini ister: “Allah, her şeyi size açık açık göstermek; sizi, sizden öncekilerin sünnetlerine /doğru yollarına yönlendirmek ve tövbenizi /dönüşünüzü kabul etmek ister. Allah bilir, doğru kararlar verir. Allah tövbenizi kabul etmek ister; arzularının peşine takılanlar da büyük bir sapıklığa düşmenizi isterler.” (Nisa 4/26-27)

İstek anlamındaki irade yerine gelmeyebilir. Allah bütün insanların tövbe etmesini /dönüş yapmasını ister ama etmezler. Arzularının peşinde olanlar da istedikleri halde bütün insanları saptıramazlar.

Allah’ın karar anlamındaki iradesi kesin olarak yerine gelir ve verdiği “ol” emriyle birlikte o şey oluşmaya başlar. Şu ayet onu gösterir: Allah bir işe karar verdi mi, ona sadece “ol!” der, o da oluşur. (Bakara 2/117) İnsanın kararı anlamındaki iradesi, ancak gereğini yapmasıyla meydana gelebilir. İlgili ayet şöyledir: İnsanın kendi çalışmasıyla olandan başkası kendine ait değildir. (en-Necm 53/39) Çaba gösterilen şeyin oluşması da Allah’ın gerekli şartları yaratmasına bağlıdır. Kul kasib yani çalışan Allah da yaratandır. Bu, şu ayetlerin hükmüdür. Yaptığınız tercih ve gösterdiğiniz çaba, ancak bütün varlıkların Sahibi olan Allah’ın yaratması ile gerçekleşir. (Tekvir 81/29) Allah’ın onayı olmadan hiç bir olay meydana gelmez. Kim Allah’a inanıp güvenirse o, onun kalbini doğruya yöneltir. Her şeyi bilen Allah’tır. (Teğabun 64/11) Sonuç olarak Allah’ın bir şeyi var etmesi onun iradesi ve emriyle olur. Kulun var etmesi de bir şeyi irade etmesine ve gereken çalışmayı yapmasına bağlıdır.

25 Sapmakta olan kişiye Allah çeşitli yollarla uyarır. İçinin bu şekilde daralması ondandır. İlgili ayetlerin bir kısmı şöyledir: “Allah, bir topluluğu yoluna kabul ettikten sonra sakınmaları gereken şeyi onlara açıkça göstermeden yoldan çıkışlarını onaylamaz. Her şeyi bilen Allah’tır.” (Tevbe 9/115)

26 Yunus 10/100.

Görüldüğü gibi herkes kendini dindar sanır. Ama doğru dindarlık, akli kullanmayı ve Allah’ın kitabına uymayı gerektirir. İşte tam burada ilim adamları ve din adamları devreye girer. Bunların bir menfaat peşinde olmayanları çok faydalı olur ve çözüm yollarını gösterirler. Ama dini ve bilimi, menfaatleri için kullananlar, en tehlikeli insanlar haline gelirler.

F. İlim Adamları ve Din Adamları

İlim karın doyurmaz ama kulluğu yalnız Allah’a yapan ve yardımı yalnız ondan isteyen (Fatıha 1/5) ilim adamının ve din adamının başkasından bir beklentisi olmaz. Onlar karşılaştıkları zorluklara Allah için göğüs gererlerse Allah onları destekler ve hedeflerine ulaştırır. Bir ayet şöyledir:

“Uğrumuzda cihad edenleri /elinden geleni yapanları elbette yollarımıza yönlendiririz. Allah elbette güzel davrananlarla beraberdir.” (Ankebut 29/69)

Allah Teâlâ onlara destek olmamız için bizlere şu emri vermiştir:

“Yardıma özellikle, bütün vaktini Allah yoluna adayan ihtiyaç sahiplerine yapın. Onlar dışarda dolaşıp çalışamazlar. Onurlu oldukları için de durumlarını bilmeyen onları zengin sanır. Onları yüzlerinden tanırsın. Kimseden ısrarla bir şey istemezler. Hayra yaptığınız her harcamayı bilen Allah’tır.” (Bakara 2/273)

“bütün vaktini Allah yoluna adayan”, doğruluktan şaşmaz. Doğru söyleyeni dokuz köyden kovdukları için bunların imtihanı çok ağır olur. Ama böyle bir imtihanı göze alamayanın Allah’tan bir beklentisi olmaz. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

“Allah, içinizden cihad edenleri /elinden geleni yapanları bilmeden bir de Allah’ın, elçisinin ve müminlerin dışında birini sırdaş edinmeyenleri bilmeden kendi halinize bırakılacağınızı mı sandınız? Allah, yaptığınız her şeyin iç yüzünden haberdardır.” (Tevbe 9/16)

Doğruları anlatmak kolaydır ama kabul ettirmek zordur. Doğrulardan en çok rahatsız olanlar, menfaat

çevreleridir. Onlar, hedeflerine ulaşabilmek için din adamlarını ve ilim adamlarını yanlarına çekmeye çalışırlar. Bunlardan hangisi onlara boyun eğerse en tehlikeli insan haline gelir. Allah Teâlâ bu konuda şu uyarıda bulunmuştur:

“Ey inanıp güvenenler! İlim adamlarının ve din adamlarının çoğu insanların mallarını haksız yolla yer ve onları Allah'ın yolundan çevirirler. Altını ve gümüşü biriktirip de Allah yolunda harcamayanlara acıklı bir azabı müjdele!

Bir gün o altın ve gümüşler cehennem ateşinde kızdırılacak; onlarla alınları, yanları ve sırtları dağlanacak ve onlara şöyle denilecektir: ‘İşte kendiniz için biriktirdikleriniz! Tadın bakalım biriktirdikleriniz!’” (Tevbe 9/34-35)

Bazı Yahudi bilginleri, nebimiz hayatta iken, Müslüman kılığına bürünerek bu yola girmiş ve dinimizi bozmaya çalışmışlardır. Bunu anlatan çok sayıdaki ayetten bir bölümü şöyledir:

“Şimdi bunların (bu Yahudilerin) size inanıp güvenmelerini mi bekliyorsunuz? İçlerinden birtakımı Allah'ın sözünü /Kur'an'ı dinliyor, doğru bağlantıyı kurduktan sonra onu tahrif ediyorlar /anlamını kaydırıyorlar²⁷. Bunu bile bile yapıyorlar.

Allah'ın kitabına inanıp güvenenlerle karşılaşınca “Biz de ona inanıp güvendik!” diyor, birbirleriyle baş başa kalınca da şöyle diyorlar: ‘Allah'ın size gösterdiği şeyi (Kur'an'ın hak kitap olduğunu) Rabbinizin katında size karşı delil olarak kullansınlar diye mi onlara söylüyorsunuz? Bu bağı kuramıyor musunuz?’”²⁸

Bunlar bilmezler mi ki Allah onların gizlediklerini de açığa vurduklarını da bilir²⁹.

Onların bir kısmı ümmidir;³⁰ kitabı değil, onunla ilgili

beklentileri³¹ bilir ve sadece tahmin yürütürler.

Fakat elleriyle kitap yazan, sonra onunla geçici³² bir çıkar sağlamak için ‘Bu Allah katındandır!’ diyenlerin çekeceği var. Hem yazdıklarından dolayı çekecekleri var hem de kazandıklarından dolayı çekecekleri var!’” (Bakara 2/75-79)

“Ehl-i Kitabtan birtakımı kitaptan okur gibi dillerini eğip бүкерler ki kitaptan sanasınız. Ama kitaptan değildir. ‘O Allah katındandır.’ derler; ama Allah katından değildir. Allah'a karşı bile bile yalan söylerler.

Allah'ın kendisine kitap, hikmet ve nebilik verdiği bir beşerin kalkıp da insanlara, ‘Allah'tan önce bana kul olun!’ deme hakkı yoktur. Onun diyeceği şudur: ‘Kitabı bilmeniz³³ ve üzerinde çalışmanız sebebiyle kendinizi Rabbinizin yoluna adayan kişiler olun.’” (Âl-i İmran 3/78-79)

Bu Yahudiler, yaptıklarının yanlış olduğunu çok iyi bildikleri için kendilerini şöyle teselli ediyorlardı:

“Ateş bize, sayılı birkaç günden fazla dokunmaz! De ki: ‘Allah katından söz mü aldınız? Eğer öyleyse Allah sözünden dönmez. Yoksa Allah hakkında bilmediğiniz şeyler mi söylüyorsunuz?’”

Hayır! Kötülük yapan ve günaha iyice batanlar³⁴ cehennem ahalisidir, onlar orada ölümsüz olarak kalırlar.

Allah'a inanıp güvenen ve iyi işler yapanlar ise cennet ahalisidir. Onlar da orada ölümsüz olarak kalırlar.” (Bakara 2/80-82)

Yahudiler Tevrat'ı, sadece ibadette okunan bir kitap haline getirmiş, onun yerine Sözlü Tevrat dedikleri Talmud'u koymuşlar ve onu tek kaynak yapmışlar-

27 Tahrif (التحريف), Nisa 4/46'da açıldığında gibi iki tarafa yüklenebilecek bir anlamı, kolayca anlaşılacak biçimde, sözün akışına uygun olmayan tarafa çekmektir. Tahrif, metinde değil anlamda olduğu için Kur'an, önceki kitapların ana metinlerini tasdik eder. Ama tahrif kelimesi de tahrif edilip ona "tebdil" yani metni değiştirme anlamı verildiğinden hem Kur'an'ın önceki kitapları tasdik ettiği unutturulmuş hem de Kur'an ayetlerinde yapılan tahriflerin üstü örtülmüştür. En fazla tahrif, Yahudileri rahatsız eden ayelerde olmuştur. Nitekim bu ayetteki tahrif, meal ve tefsirlerin çoğunda Kur'an ile değil Tevrat ile ilişkilendirilmiştir.

28 Bunlar, Muhammed aleyhisselamın son nebi olduğunu biliyorlar ama kabul edemiyorlardı.

29 Münafıklık yapan Yahudilerle ilgili olarak Tevrat'ta şöyle bir ifade vardır: “Tasanlarıntı Rab'den gizlemeye uğraşanların vay haline! Karanlıkta iş gören bu adamlar, “Biz kim göreceğiz, kim tanyacak?” diye düşünürler.” (Yeşaya 29/15).

30 Kur'an'da ümmünin üç anlamı vardır: Biri, kendisine kitap verilmemiş olan (Âl-i İmran 3/20), ikincisi inanmış kitabın içeriğini bilmeyen (Bakara 2/78), üçüncüsü de Mekke'li anlamıdır (Cum'a 62/2). Nebimiz de daha önce ilahî kitap bilgisine sahip değildi (Şûrâ 42/52-53, Ankebut 29/47-48) ama bu ayetlerde ona

ümmi denmemiştir. Son nebinin İsmail aleyhisselamın soyundan geleceği ve Mekke'den çıkacağı Tevrat ve İncil'de yazılı olduğundan (Araf 7/157-158; Tevrat /Tesniye 18:18, 19, Mezmurlar 84:6, 118:22-26; İncil /Matta 21:42-44) Kur'an'da onunla ilgili olarak kullanılan ümmi kavramı, Mekke'li anlamındadır.

31 “Beklentiler” diye anlam verdiğimiz emâni = آماني ‘ümmiye'nin çoğuludur. Burada kitabı, anlamadan okuma anlamındadır. Bu okuyuş kişiyi, hayale dayalı beklentilere sokar (Müfredat).

32 Kalil = قليل, bir şeyin az veya geçici olduğu anlamına gelir (Mekâyis'ul-üluğâ).

33 Kelimenin krate'lerinden yaygın olanı ta'lâmune = تَلَامُنُهُ şeklinde olmalıdır (Taberî). Meal, bu krate'e göre verilmiştir.

34 Günaha batanlar iki türdür, biri şirik günahına batanlardır. Her kâfir, aynı zamanda müşrik olduğu için (Âl-i İmran 3/151) bunlar ölmeden önce tevbe etmemişlerse cehennemden çıkamaz, sürekli orada kalırlar (Nisa 4/48, 116). Şirkten uzak kalan ve büyük günahlardan kaçınan (Nisa 4/31, Necm 53/31-32) veya günah işledikten sonra tövbe edip kendilerini düzeltenler (Furkan 25/68-71) ile sevapları günahlarından fazla olanlar doğrudan cennete gider, cehennemden hırsırlarını bile duymazlar (Enbiya 21/101-102). Günahları fazla olanlar da cehenneme giderler (Araf 7/9, Maryem 19/71-72, 86-87, Müminun 23/103-104, Karia 101/8-11). Bunlar, cezalarını çektikten sonra cenneteki yakınlarının yanına yerleştirilirler (Tür 20/21).

dır³⁵. Bunun bir benzerini Müslümanlara karşı yapıp onları Kur'an'dan uzaklaştırmak istedikleri için nebi-miz, şu sözü söylemiş olmalıdır:

“Benden bir şey yazmayın. Kim benden, Kur'an dışında bir şey yazmışsa onu yok etsin. Benim sözlerimi anlatabilirsiniz, onda bir sıkıntı yoktur.” (Müslim, Adâb 32)

Halife Ömer'in, nebimizin sözlerini bir kitapta toplamayı düşündüğü, sahâbîlerle istişareden sonra şöyle dediği rivayet edilir:

“Bir sünen kitabı yazmak istemişim. Fakat sizden önceki bir topluluğu hatırladım, kitaplar yazdılar ve onların üzerine yoğunlaşarak Allah'ın kitabını terk ettiler. Vallahi Allah'ın kitabını herhangi bir şeyle asla örtmem³⁶.”

Müslümanları Kur'an'dan uzaklaştırmak için çalışan Yahudileri anlatan ayetlerden bir kısmı şöyledir:

“De ki: Ey Ehl-i Kitab /kitaplarında uzman kişiler! Neden Allah'ın ayetlerini görmezlikte direniyorsunuz? Neler yaptığınıza Allah şahittir.”

“De ki: Ey Ehl-i Kitab /kitaplarında uzman kişiler! Gerçekliğine bizzat şahit olduğunuz halde neden Allah'ın yolunu çarpıtma arayışına girerek inanmış kimseleri o yoldan uzaklaştırmaya çalışıyorsunuz? Yaptığınız hiçbir şey, Allah'a gizli kalmaz.”

Ey inanıp güvenenler! Kendilerine kitap verilenlerin bir kesimine gönüllü olarak boyun eğerseniz, inanıp güvindikten sonra sizi ayetleri görmez hale getirirler (kâfir yaparlar).

Size Allah'ın ayetleri bağlantıları ile birlikte okunurken ve Allah'ın gönderdiği resulü /onun elçi olarak getirdikleri içinizdeyken nasıl olur da ayetleri görmezlikte direnirsiniz? Kim Allah'a (onun kitabına) sıkı sarılırsa kesin olarak doğru yola kabul edilir.” (Al-i İmran 3/98-101)

Bu açık uyarıları dikkate almayan Müslümanlar, ehli-kitabın tahriflerini, Kur'an'ın bir emri gibi uygulamaktadırlar. Bu tahriflerin en büyüğü hikmet ve sünnet kavramları üzerinde yapılmıştır. Allah, bütün nebilerine kitap ve hikmet verdiğini açıkça bildirdiği halde (Al-i İmran 81, En'am 6/89) hikmet tamamen unutturulmuş, kitap sayısı da dörde indirilmiştir. Nebilere kitap indirilmediği konusunda da bir görüş birliği oluşturmuşlar ve Müslümanları şu ayetlerin kapsamına sokmayı başarmışlardır:

“Siz şöyle söyleyin: Biz Allah'a inanıp güvindik; bize indirilene, İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yakub'a ve torunlarına indirilene, Musa'ya ve İsa'ya verilene, Rableri /Sahipleri tarafından bütün nebilere verilenlere inandık. Onlardan birini diğerinden ayırmayız. Biz sadece Allah'a teslim olmuş kimseleriz.

Onlar da (Ehl-i Kitab da) sizin inandığınız gibi inanırlarsa doğru yola girmiş olurlar. Ama yüz çevirirlerse, anlayın ki farklı taraftadırlar. Onlara karşı sana Allah yetecektir. Daima dinleyen ve bilen odur.” (Bakara 2/136-137)

Mezhepler, Allah'ın kitaplarına bu şekilde inanan bir Müslüman bırakmamışlardır.

En büyük tahrifin, hikmet ve sünnet kavramlarında yapıldığını ifade etmiştik. Hikmet, Allah'ın indirdiği kitaplarda açıkladığı çözüm üretme yöntemidir³⁷. Her nebi gibi Muhammed aleyhisselam da kendisine indirilen kitabı ve hikmeti (Nisa 4/113) ümmetine öğretmiş (Bakara 2/151, Al-i İmran 3/164, Cuma 62/2) ve bütün sıkıntıları hikmete göre çözmüştür. Nebimizin bize kadar ulaşan söz ve uygulamalarının tamamı, birer hikmettir. Onları, ilgili ayetlerle birlikte okursak bizim için örnek çözümler olduklarını görür ve hikmeti, onlar ışığında kolayca kavrarız. Nebimizin söz ve uygulamalarına karıştırılan yanlışları da ancak bu yöntem ile ortaya çıkarabiliriz.

Tahrif edilen en önemli kavramlardan Sünnet ise Allah'ın bütün resulleri ve onlara uyanlar için çizdi-

“Ona, teslim olan ilk kişi sen ol!” emri çok önemlidir. Çünkü bu konuda sözümüz kendimize geçer. Başkasını sadece uyurabiliriz.

35 Baki ADAM, Yahudi Kaynaklarına Göre Tevrat, s.169, Pınar yay.

36 Mustafa FAYDA, Ömer, DİA (Diyaret İslam Ansiklopedisi). Bu bilgi Tabinden Ma'mer b. Râsîd'in (öl. 153 h. 770 m.) el-Câmi'i'inde yer alır.

37 <https://www.suleymaniyevakfi.org/kutsanan-gelenek-ve-kuran/kitap-ve-hikmet.html>

ği doğru yoldur. Ona sünnetullah /Allah'ın sünneti dendiği gibi Allah'ın resullerinin sünneti de denir (İsra 17/76-77). Allah, herkesin o yola girmesini ister (Nisa 4/26). Çünkü doğru yolda olmak isteyenler için başka bir seçenek yoktur (Ahzab 33/62, Feth 48/23).

Sünnet kavramı da tahrif edilmiş, Allah'ın sünnetine, onun tabiatı yaratıp devam ettirmek ve toplum hayatını düzenlemek üzere koyduğu kanunlar³⁸ denmiştir. Sünnet kavramının geçtiği ayetleri okuyan herkes, bu tanımın kabul edilemeyeceğini kolayca anlar. Allah'ın Sünnetinin, resullerinin de sünneti olduğunu gösteren açık ayete rağmen (İsra 17/77) Allah'ın Sünnetinin yanına Sünnetü Resulillah = Allah'ın Resulü'nün Sünneti kavramı eklenmiştir. Halbuki resul, kendinden bir şey katmadan birinin sözünü diğerine bildirmekle görevli kişiye denir³⁹. Muhammed aleyhisselam eğer kendine verilen kitaba bir ekleme veya çıkarma yapsaydı cezasının çok ağır olacağını şu ayetlerden öğreniyoruz:

“Hayır! Görmekte olduklarınıza yemin ederim. Görmeklerimize de yemin ederim ki, Kur'an değerli bir elçinin sözüdür. O bir şairin sözü değildir. Ne kadar az inanıp güveniyorsunuz!

Bir kâhinin⁴⁰ sözü de değildir. Bilginizi ne kadar az kullanıyorsunuz!

Bütün varlıkların Sahibi tarafından indirilmiştir.

(Elçimiz Muhammed,) Bizimle ilişkili bir takım sözler uydursaydı, onu kısıklarak yakalar, şah damarını koparırdık. İçinizden hiçbirisi de bunun önüne geçemezdi.” (El-Hakka 69/38-47)

Muhammed aleyhisselamın Resul sıfatıyla söyledikleri sözler, Allah'ın ayetlerinden başkası değildir (Maide 5/92, 99, Nahl 16/35, Nur 24/4, Ankebüt 29/18, Yasin 36/16-17, Şura 42/48, Teğabun 64/12). Bu yüzden resule itaat, Allah'a itaattir (Nisa 4/80). Ama onun, nebi sıfatıyla söyledikleri farklıdır. Bu yüzden nebiye itaatin Allah'a itaat sayılacağına dair tek bir ayet yoktur.

Ahzab suresinin Zeyd ve Zeynep ile ilgili ayetleri, sonradan oluşturulan sünnet anlayışını yerle bir eder. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

“Allah ve resulü /onun elçi olarak getirdikleri bir işi kesinleştirdiğinde inanıp güvenmiş bir erkeğin ve kadının, o konuda tercih hakkı kalmaz. Kim, Allah'a ve resulüne /onun elçi olarak getirdiklerine baş kaldırırsa açıkça yanlış bir yola girmiş olur.” (Ahzab 33/36)

Allah Teâlâ birçok ayette nebimize, kendine indirilen ayetlere uyma görevi verdiği için (En'am 6/50, 106, A'raf 7/203, Yunus 10/15, Ahkaf 46/9) elbette o, bu ayetteki emre de uymakla görevlidir. Ama oluşturulan sünnet anlayışına göre ayetteki resul kelimesi ile kastedilen Muhammed aleyhisselamın kendisidir. Bu sebeple hiçbir mümin erkek ve kadın, onun kararlarına karşı çıkamaz. İnsanları buna inandırdıkları için onları, yukarıdaki ayetin şu olay üzerine indirildiğine de inandırmışlardır:

“Allah'ın Resulü sallallahu aleyhi ve sellem Zeyneb'e Zeyd ile evlenmesi teklifinde bulundu. Zeynep: 'Onunla evlenmem' dedi. Allah'ın Resulü, 'Onunla evlen!' deyince o da: 'Bir karara varmaya çalışıyorum' dedi ve tam o sırada yukarıdaki ayet indi. Bunun üzerine Zeynep, 'Ey Allah'ın Resulü, onun benim nikahlım olmasına razı mısın?' diye sordu, o 'Evet' deyince 'O zaman ben Allah'ın Resulüne asi olmam; onu kendime nikahladım.' diyerek evlenmeyi kabul etti⁴¹.”

Halbuki o ayetten sonraki ayet, böyle bir iddianın mümkün olmadığını, ayetin ilk muhatabının Muhammed aleyhisselam ile Zeynep validemiz olduğunu, net bir şekilde göstermektedir.

Konuyla ilgili ayetleri şöyle sıralayabiliriz:

1- Ahzab suresinin 21. ayeti ile, Muhammed aleyhisselamın resul sıfatıyla Müslümanlara güzel bir örnek yapılacağı hükme bağlanmıştır.

2- Ahzab Suresi 4 ve 5. ayetlere göre evlatlık öz evlat sayılamaz. Öyleyse nebimizin evladı olarak anılan Zeyd ile arasında bir evlatlık bağı yoktur.

3- Nisa 23. ayetle, öz oğulların boşandıkları eşler ile

38 İlyas Çelebi, Sünnetullah, DİA.

39 Risalet, bir kimse tasarrufla dahil olmaksızın bir kimesnenin sözünü diğerine tebliğ etmektir. Ol kimseye resul ve ol kimesneye mürşid ve diğerine mürşelun illeyh denir. (Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye m. 1450)

40 Geleceği bildiğini sanan kişi.

41 Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerir el-Taberî (ö. 310/923), Cami'ul-beyan fi te'vîlil-Kur'an, Ahzab 36. ayetin tefsiri.

evlenme yasağı getirilemiş ve evlatlıklar bu yasağın dışında bırakılmıştır.

Bütün bu ayetlere ışığında Nebimiz, evlatlığı olarak bilinen Zeyd'in, Zeyneb'i boşamak istediğini öğrenince Allah'ın kendisini örnek yapmak için Zeynep ile evlendireceği korkusuna kapıldı. Çünkü o dönemde kimse, böyle bir evliliği kabul edemezdi. Bunu net olarak ortaya koyan ayetler şunlardır:

“(Ya Muhammed!) Allah'ın nimet verdiği ve senin de nimet verdiğin kişiye: ‘Eşini nikahında tut, Allah'a karşı yanlış yapmaktan sakın!’ diyordun. Aslında insanlardan korkarak Allah'ın açığa çıkaracağı şeyi içinde gizliyordun. Oysa doğru olan⁴² Allah'tan korkmandır. Zeyd eşiyile ilişkisini kesince seni onunla biz evlendirdik. Bunu yaptık ki, müminlerin evlatlıkları, eşleriyle ilişkisini kesince onlarla evlenmeleri konusunda bir sıkıntı olmasın. Allah'ın emri yerine gelmiştir.” (Ahzab 33/37).

Bir önceki ayet, Zeyd ile evlenmek isteyen Zeynep için incek, Zeynep o ayetten dolayı Zeyd ile evlenmeyi kabul etmek zorunda kalacak, ama onun arkasından gelen ayette Muhammed aleyhisselam Zeyd'e: “Eşini nikahında tut, Allah'a karşı yanlış yapmaktan sakın!” diye emir verdiği halde Zeyd, onu dinlemeyip eşini boşayacaktır. Eğer mezheplerin, Ahzab 36. ayete dayandırdıkları sünnet anlayışı doğru olsa Zeyd'in bu hareketinin onu dinden çıkarması gerekirdi. Ama ayette Zeyd, hiçbir şekilde kusurlu görülmemektedir. Kusurlu görülerek uyarılan, sadece Muhammed aleyhisselamdır. Çünkü Zeyd'e eşini boşama yetkisini Allah verdiği için Muhammed aleyhisselamın ona engel olma hakkı yoktur. Bu sebeple Zeyd, onun Kur'an'a uymayan emrini dinlememiş ve Zeyneb'i boşamıştır.

Muhammed aleyhisselamın resul olarak tebliğ ettiği sözler Allah'ın sözleridir. Ona hem kendisi hem de Müslümanlar uymak zorundadır. Resul olarak söylediği sözlerde bir yanlış olamaz ama yukarıda olduğu gibi nebi olarak söylediği sözlerde yanlış olabilir. Bu sebeple Hudeybiye antlaşmasından sonra ailelerini bırakıp Medine'ye göç eden hanımlarla nebimizin

yaptığı sözleşmenin bir maddesi şöyledir: “**Marufta sana isyan etmeyecekler**” (Mümtahine 60/12). Maruf, Kuran'a uygun olan şeydir. Demek ki nebimizin, Kur'an'a uymayan sözlerine karşı çıkılabilir. Zeyd'in yaptığı da budur.

Allah Teâlâ, Ahzab 36. ayetin ilk muhatabının Muhammed aleyhisselam olduğunu şu ayette, hiçbir şüpheye yer olmayacak şekilde şöyle ortaya koymaktadır:

“Allah'ın, nebisine farz kıldığı şeylerde ona bir sıkıntı olmaz. Bu, Allah'ın sünnetidir, senden öncekilerde de uygulamıştır. Allah'ın emri ölçülü biçilidir.” (Ahzab 33/38).

Allah'ın nebisine farz kıldığı şey, Ahzab 37. ayette geçen “seni onunla biz evlendirdik” sözünün gereğidir. Bu sözün ikinci muhatabı Zeyneb validemizdir. Bu konuda ikisinin de tercih hakkı yoktur (Ahzab 33/36). İşte Allah'ın sünneti budur ama bu ayetler, geleneksel yapının kurduğu sünnet sistemini yerle bir ettiği için tefsirler, Muhammed aleyhisselama yapılan iftiralarla doldurulmuş ve o çirkin sözlerle meşgul edilen zihinlerin doğruları anlamaları engellenmiştir. Bununla da yetinilmemiş, geleneksel yapının oluşturduğu sünnet anlayışı, Kur'an'ın da üzerine çıkarılmıştır. Evzâî, Yahya b. Ebî Kesir'in şöyle dediğini nakletmiştir:

Sünnet Kur'an üzerinde hâkimdir ama Kur'an Sünnet üzerinde hâkim değildir⁴³.

Mezhepler, daha da ileri gitmişler, Şii – Sünni ayrımı olmadan hepsi, ayet ve hadislerin tamamını görmezden gelip yeme içme, aile hukuku, boşanma, Müslümanlar arası ilişkiler, Müslüman – gayrimüslim ilişkileri, ekonomi ve uluslararası ilişkiler gibi birçok konuda Kur'an'ı dışladıkları gibi kendi oluşturdukları sünneti de dışlamışlardır. İnanç ve ibadet ile ilgili konularda da çok sayıda sapma oluşturulmuştur. Ama bunu yapanlar, bazı ayet ve hadis parçacıklarını dillerine dolayarak şu ayetlerde anlatılan yola girmeyi de ihmal etmemişlerdir:

42 “أَخَى” kelimesine sıfat-ı müsebbehe anlamı verilmiştir. Çünkü 39. Ayette şöyle buyrulmaktadır: “Allah'ın emirlerini tebliğ edenler, Allah'tan korkar, başka kimseden korkmazlar.”

43 Ed-Dârimî, Sünen, no: 605, Beyrut 1407,

“Ehl-i Kitab’tan birtakımı kitaptan okur gibi dilleri- ni eğip бүkerler ki kitaptan sanasınız. Ama kitaptan değildir. ‘O Allah katındandır.’ derler; ama Allah ka- tından değildir. Allah’a karşı bile bile yalan söyler- ler.” (Âl-i İmran 3/78)

SONUÇ

Kur’ân’da anlatılan din, her insanın kendinde ve çevresinde gözlemlediği fıtrat ayetlerinin gereği ol- duğundan onu anlamak ve kavramak çok kolaydır. Din ve bilim arasında da tam bir uyuma olduğu için Kur’an, hiçbir ilim adamının ihmal edemeyeceği içe- riğe sahiptir. Bize düşen, bu dini, tüm insanlığa teb- liğ etmektir. Herkes kendi kararını, kendi hür iradesi ile verir. Allah Teâlâ şöyle buyu- rur:

“Bu Kur’ân, en sağlam yolu gös- terir. İyi işler yapan müminler için büyük bir ödölü müjdeler. Ahirete inancı kesin olmayan- lara da acıklı bir azap hazırla- mıştır.” (İsrâ 17/9-10)

En büyük sömürü kaynağı dindir. Dini kullanarak insanları sömü- renler, bunun için ilim adamlarını ve din adamlarını kullanmaya büyük önem verirler. Tevrat’ta ve İncil’de yapılan anlam tahrifleri, Kur’an’da da yapılmış ve birçok ayetin an- lamı bozulmuştur. Bize düşen, şu ayetleri iyi düşünüp davranışlarımızı ve bütün bilgi birikimlerimizi gözden geçirmektir:

“İşte böyle. Her nebiye, insan ve cin şeytanlarını düşman yaptık⁴⁴. Şeytanlar, aldatmak için birbir- lerine yaldızlı sözler fısıldarlar. Tercihi (onlara bı- rakmasa da) Rabbin yapsa bunu yapamazlar. Sen onları iffiralarıyla baş başa bırak.

Bu fısıldama bir de ahirete inanmayanların o sözlere gönülleri aksın, ondan hoşlansınlar ve suç işlemeye devam etsinler diyedir.

(De ki) ‘Allah bu kitabı bize tüm ayrıntılarıyla açık- lanmış olarak indirmişken, ben ondan başka bir

hakem mi ararım!’ Kendilerine kitap verdiklerimiz de bilirler ki o, bütün gerçekleri gösterecek şekil- de Rabbin tarafından indirilmiştir. Sakın bu konuda tartışmaya girenlerden olma.

Rabbinin kararı, doğru ve dengeli olma bakımından tamamlanmıştır⁴⁵. Onun kararlarını değiştirebile- cek bir kimse yoktur. O daima dinleyen ve bilendir.

Yeryüzündeki kişilerin çoğuna uyarsan seni Allah’ın yolundan saptırırlar. Onlar sadece zanlarına tabi olurlar ve sadece atarlar.

Rabbin, kendi yolundan sapanı en iyi bilendir. O, doğru yola girenleri de en iyi bilendir.” (En’am 6/112-117)

Doğrulardan en çok rahatsız olanlar, menfaat çevreleridir. Onlar, hedeflerine ulaşabilmek için din adamlarını ve ilim adamlarını yanlarına çekmeye çalışırlar. Bunlardan hangisi onlara boyun eğerse en tehlikeli insan haline gelir.

⁴⁴ Allah’ın elçisi Muhammed aleyhisselam da dahil hiç kimsenin sözü Allah’ın sözünün yerine konamaz. Şu ayellere göre herhangi bir kimsenin sözünü Allah’ın sözlerinin yerine koyan, onu ilahtırlamış ve müşrik olmuş olur (Hud 11/1-2).